

Tellijad

Pärnu Maavalitsus, Viljandi Maavalitsus

Kuupäev

Mai 2014

Projekti nr

2014-0002

**PÄRNU JA VILJANDI
MAAKONNAPLANEERINGUTE
TEEMAPLANEERING
„KILINGI-NÕMME – RIIA TEC-2
330 KV ÕHULIINI TRASSI
KORIDORI ASUKOHA
MÄÄRAMINE“
KESKKONNAMÕJU
STRATEEGILISE HINDAMISE
(KSH) PROGRAMM**

Versioon **2 (eelnõu avalikustamisele)**
Koostatud: **Eike Riis**
Kontrollitud: **Hendrik Puhkim, Mildred Liinat**

SISUKORD

1.	SISSEJUHATUS.....	5
2.	PLANEERINGU KOOSTAMISE JA KSH OSAPOOLED.....	7
3.	KAVANDATAV TEGEVUS.....	9
3.1.	Kavandatava tegevuse eesmärk ja vajadus	9
3.2.	Kavandatava tegevuse kirjeldus.....	9
3.3.	Alternatiivsed trassikoridorid	10
4.	KSH KÄSITLUSALA JA MÕJUALA ULATUS.....	11
5.	EELDATAVALT KAASNEV KESKKONNAMÕJU	13
5.1.	Mõjuallikad.....	13
5.2.	Mõjutatavad keskkonnamelemendid.....	14
5.3.	Piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus.....	15
5.4.	Võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku aladele	15
6.	HINDAMISMETOODIKA KIRJELDUS.....	17
6.1.	Trassikoridori alternatiivide võrdlemise meetoodika	19
7.	PLANEERINGU JA KSH KOOSTAMISE NING MENETLEMISE AJAKAVA.....	21
8.	AVALIKKUSE KAASAMINE JA SEISUKOHAD KSH PROGRAMMI EELNÕU KOHTA23	
8.1.	Planeeringu elluviimisega seotud mõjutatud või huvitatud asutused ja isikud.....	23
8.2.	Seisukohad KSH programmi eelnõu kohta	25
8.3.	Infopäev	25
8.4.	Ülevaade KSH programmi avalikustamisest ja selle tulemustest.....	25
9.	KSH LÄHTEMATERJALID	33

LISAD

- Lisa 1. Pärnu maavanema 03.12.2013.a korraldus nr 658 Pärnu maakonna planeeringut täpsustava teemaplaneeringu „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine Pärnu maakonnas“ koostamise ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine
- Lisa 2. Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise teade väljaandes *Ametlikud Teadaanded*, 20.09.2013
- Lisa 3. Viljandi maavanema 04.12.2013.a korraldus nr 1-1/2013/435 Viljandi maakonna planeeringut täpsustava teemaplaneeringu „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine Viljandi maakonnas“ koostamise ja planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine
- Lisa 4. Viljandi maakonna planeeringu teemaplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise teade väljaandes *Ametlikud Teadaanded*, 08.01.2014
- Lisa 5. Keskkonnaministeeriumi ja Läti Riikliku Keskkonnabüroo (*Environmental State Bureau*) vastastikune teavitust kavandatavast piiriülesest tegevusest (inglise keeles, eestikeelne sisukokkuvõte vt KSH programmi ptk 5.3)
- Lisa 6. Pärnu Maavalitsuse 01.04.2014 kiri nr 12-2/2014/879-1 Seisukoha küsimine teemaplaneeringu „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 KV õhuliini trassi koridori asukoha määramine“ keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi eelnõule (Pärnu Maavalitsuse ja Viljandi Maavalitsuse ühine kiri)
- Lisa 7. Seisukohad KSH programmi eelnõu kohta (vastused lisa 6 toodud kirjale)
- Lisa 8. KSH programmi avalikustamise käigus laekunud kirjad ja maavalitsuste vastuskirjad neile (lisatakse pärast avalikustamist)
- Lisa 9. KSH programmi avalike arutelude protokollid koos osalejate nimekirjaga (lisatakse pärast avalikustamist)

KSH programmi avalikustamisest teavitamisega seotud materjalid (kirjad, teated jms) menetluse vastavuse kontrollimiseks esitavad Pärnu ja Viljandi Maavalitsused Keskkonnaametile menetluse vastavuse kontrollimiseks samaaegselt KSH programmi esitamisega heakskiitmiseks (mitte KSH programmi lisadena).

KASUTATUD LÜHENDEID

KeHJS	keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus
KeM	Keskkonnaministeerium
KKA	Keskkonnaamet
KOV	kohalik omavalitsus
KMH	keskkonnamõju hindamine
KSH	keskkonnamõju strateegiline hindamine
KSHA	keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne
KSHP	keskkonnamõju strateegilise hindamise programm
MP	maakonnaplaneering
MV	maavalitsus
PlanS	planeerimisseadus
TP	teemaplaneering
ÜP	üldplaneering

1. SISSEJUHATUS

Eesti ja Läti riikide vahelise 330 kV elektriülekandeliini rajamise vajadus on fikseeritud *Eesti elektrimajanduse arengukavas aastani 2018*¹ ja üleriigilises planeeringus *Eesti 2030*². Planeeritav elektriliin on üks suurimaid siseriiklikke infrastruktuuri projekte, mille valmimisel paraneb oluliselt kogu Eesti elektrivarustuskindlus. Liini ehitamine võimaldab võrguga liituda uutel kohalikel elektritootjatel, sh keskkonnasõbralikel elektritootjatel, ning seega hajutada Eesti-sisest energiatootmist. Samuti on uus elektriühendus oluline elektrituru arendamiseks Balti riikide ja Kesk-Euroopa ning Skandinaavia vahel.

Elektriliini asukoht määratakse Pärnu ja Viljandi maakonnaplaneeringute (MP) teemaplaneeringutena (TP), sest planeeritav elektriliini trass kulgeb Pärnu ja Viljandi maakonna territooriumil. TP-de koostamise eesmärk on 330 kV pingega Kilingi-Nõmme – Riia elektriülekandeliini trassi asukoha määramine Eesti Vabariigi ja Läti Vabariigi vahel lõigus Kilingi-Nõmme – Eesti riigipiir. Planeeringuala on 330 kV õhuliini toimimiseks ja alajaamadega ühendamiseks vajalik maa-ala Pärnumaal Saarde vallas ja Viljandimaal Abja vallas. Elektriliini trassi koridori asukoht valitakse variantide võrdluse teel.

Pärnu maavanem algatas 03.12.2013.a korraldusega nr 658 Pärnu maakonna planeeringut täpsustava TP „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine Pärnu maakonnas“ koostamise ja selle KSH (Lisa 1).³ Vastav teade avaldati väljaandes *Ametlikud Teadaanded* 05.12.2013.a (Lisa 2).

Viljandi maavanem algatas 04.12.2013.a korraldusega nr 1-1/2013/435 Viljandi maakonna planeeringut täpsustava TP „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine Viljandi maakonnas“ koostamise ja planeeringu KSH (Lisa 3).⁴ Sellekohane teade avaldati väljaandes *Ametlikud Teadaanded* 08.01.2014.a (Lisa 4).

Enne TP-de algatamist sõlmisid Elering AS (arendaja), Viljandi Maavalitsus ja Pärnu Maavalitsus TP-de koostamiseks koostöökokkuleppe.

TP-de ja KSH koostamist korraldavad Pärnu Maavalitsus ja Viljandi Maavalitsus, kumbki oma maakonna piirides. Planeeringud koostatakse koostöös Elering AS-iga ning planeeritava elektriliini trassi koridori jäävate kohalike omavalitsuste, maaomanike, tehnovõrkude valdajate ning erinevate asutustega (Keskkonnaamet, Terviseamet, Maa-amet, Muinsuskaitseamet, Päästeamet, Maanteeamet, RMK jt), keda loetakse planeeringu koostamisel huvitatud või puudutatud osapoolteks.

Pärnu ja Viljandi MP-de TP-d koostab ja KSH teostab Ramboll Eesti AS. TP-de kohta viiakse läbi ühine KSH, sest kavandatav tegevus on üks tervik ning seda ei saa ellu viia osade (maakondade) kaupa.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS-e) § 40 lg 1 sätestab, et KSH aruanne on osa strateegilisest planeerimisdokumentist, seega ka nimetatud TP-dest.

KSH eesmärk on (KeHJS § 2 lg 2):

- 1) arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel;
- 2) tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse;

¹ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodulehekülg: <http://www.mkm.ee/public/ELMAK.pdf> (vaadatud 11.03.2014)

² <http://eesti2030.wordpress.com/>

³ Pärnu Maavalitsuse kodulehekülg: <https://parnu.maavalitsus.ee/documents/908048/7560705/K-Nomme-Latielektriliiniplaneeringualag1.pdf> (vaadatud 11.03.2014)

⁴ Viljandi Maavalitsuse kodulehekülg:

<http://viljandi.maavalitsus.ee/documents/37192/51847/Viljandi+maakonnaplaneeringu+teemaplaneering.pdf/2ec3ac01-86cc-4907-b08d-898781048468?version=1.0> (vaadatud 11.03.2014)

3) edendada säästvat arengut.

Käesoleva KSH eesmärk on hinnata Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini rajamise ja käitamisega kaasneva võivaid negatiivseid ja positiivseid mõjusid keskkonnale ning anda soovitusi oluliste negatiivsete keskkonnamõjude vältimiseks ja leevendamiseks.

TP-de ja KSH koostamise käigu ning dokumentidega saab tutvuda planeeringuportaalil, mis on kättesaadav Elering AS-i kodulehel <http://elering.ee/eesti-lati-kolmas-uhendus-uuringud-2/>.

Täiendavat infot TP-de ja KSH korraldamise kohta saab:

- Pärnu Maavalitsuse planeeringute talituse juhatajalt Tiiu Pärnalt, tel 447 9761, e-post: tiiu.parn@mv.parnu.ee;
- Viljandi Maavalitsuse planeeringutalituse juhatajalt Tiia Kallaselt, tel 433 0422, e-post: tiia.kallas@viljandi.maavalitsus.ee.

2. PLANEERINGU KOOSTAMISE JA KSH OSAPOOLED

Kõrgepingeliini TP koostamise ja KSH osapooled vt Tabel 1.

Tabel 1. Kõrgepingeliini TP koostamise ja KSH osapooled

Osapool	Asutus / institutsioon	Kontaktisik	Kontaktandmed
Arendaja	Elering AS	Illimar Vahtras, projektijuht	Kadaka tee 42, 12915 Tallinn e-post: illimar.vahtras@elering.ee tel 715 1384
TP koostamise algataja, koostamise korraldaja ja kehtestaja	Pärnu Maavalitsus	Tiiu Pärn, planeeringute talituse juhataja	Akadeemia 2, 80088 Pärnu e-post: tiuu.parn@mv.parnu.ee tel 447 9761
	Viljandi Maavalitsus	Tiia Kallas, planeeringutalituse juhataja	Vabaduse plats 2, 71020 Viljandi e-post: tiia.kallas@viljandi.maavalitsus.ee tel 433 0422
TP koostaja	Ramboll Eesti AS	Mildred Liinat, vanemarhitekt- planeerija, projektijuht	Laki 34, 12915 Tallinn mildred.liinat@ramboll.ee tel 698 8362
TP järelevalvaja	Siseministeerium		Pikk 61, 15065 Tallinn info@siseministeerium.ee tel 612 5008
KSH koostamise algataja ja koostamise korraldaja	Pärnu Maavalitsus	Tiiu Pärn, planeeringute talituse juhataja	Akadeemia 2, 80088 Pärnu e-post: tiuu.parn@mv.parnu.ee tel 447 9761
	Viljandi Maavalitsus	Tiia Kallas, planeeringutalituse juhataja	Vabaduse plats 2, 71020 Viljandi e-post: tiia.kallas@viljandi.maavalitsus.ee tel 433 0422
KSH läbiviija	Ramboll Eesti AS	Eike Riis, vanemkonsultant, KSH juhtekspert	Laki 34, 12915 Tallinn eike.riis@ramboll.ee tel 698 8352
KSH järelevalvaja	Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioon	Toomas Kalda, keskkonnakorralduse spetsialist	Roheline 64, 80010 Pärnu toomas.kalda@keskkonnaamet.ee tel 447 7383

KSH juhtekspert on Ramboll Eesti AS-i vanemkonsultant Eike Riis, kes omab sellekohast õigust vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 34 lõikele 3:

- riiklikult tunnustatud kõrgharidus: kõrgharidus/=MSc bioloogias (Tartu Ülikool, 1981-1987);
- töökogemus: 25-aastane töökogemus keskkonnamõju hindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise alal (1988-1997 Tallinna Keskkonnaameti juhtivspetsialist; 1997-2011 oktoober E-Konsult OÜ keskkonnaekspert, 2011 november – praeguseni Ramboll Eesti AS-i vanemkonsultant);

- strateegilise planeerimise koolitus: 2006.a läbitud kursus „Jätkusuutliku ettevõtluse strateegiline juhtimine“ (KÖVET-INEM Hungaria, Säästva Eesti Instituut, The Natural Step; kursus vastas 2 ainepunktile); 1996.-1997.a läbitud kursus „Keskkonnamõju hindamine ja planeerimine“ (Kuopio Ülikool, Soome);
- KSH põhimõtete, protseduuri ja seonduvate õigusaktide tundmine: 25-aastane töökogemus KMH ja KSH alal ning pidev enesetäiendamine oma töövaldkonnas, mis on andnud teadmised ja praktika KSH ja KMH põhimõtete, protseduuri ja asjakohaste õigusaktide tundmise kohta;
- lähtuvalt pikaajalisest töökogemusest muuhulgas olemas pädevus sotsiaalsete mõjude hindamiseks KSH-s.

KSH töörühma liikmed ja nende poolt hinnatavad valdkonnad:

- Eike Riis (juhtekspert): asustus ja maakasutus, looduskeskkond (sh kaitstavad loodusobjektid ja Natura-alad), kultuuriline keskkond (kultuurimälestised, miljööväärtuslikud alad, väärtuslikud maastikud, pärandkultuur), sotsiaalne keskkond,
- Raimo Pajula, keskkonnaekspert – MSc geökoloogia (TPedI): elusloodus (taimestik, loomastik, mets), kaitstavad loodusobjektid, Natura-alad, vääriselupaigad, rohevõrgustik, asustus ja maakasutus;
- Kersti Ritsberg, konsultant – BSc geoloogia (TÜ): geoloogia, hüdroteoloogia, pinna- ja põhjavesi, maardlad, maaparandussüsteemid, asustus ja maakasutus;
- Kristiina Ehapalu, keskkonnaspetsialist – MSc keskkonnatehnoloogia (TÜ), EMÜ keskkonnateaduse ja rakendusbioloogia doktoriope: inimese tervis (müra, elektrivälja ja magnetvälja suurenemine), kaardid-skeemid
- Hendrik Puhkim, keskkonnaekspert – MSc geograafia (Joseph Fourier' Ülikool): taristu, liikluspiirangud, teede seisukord;
- Andrus Oitsalu, vaneminsener – MSc, elektroenergeetika (TTÜ): majanduslikud mõjud.

Vajadusel kaasatakse töö käigus ka teisi eksperte.

3. KAVANDATAV TEGEVUS

3.1. Kavandatava tegevuse eesmärk ja vajadus

Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini suurendab elektrienergia varustuskindlust Eestis, Lätis ja Läänemere piirkonnas. Kavandatav õhuliin laiendab koos Harku-Lihula-Sindi 330/110 kV liiniga kogu Eesti elektrivarustuse tagamiseks olulist 330 kV elektrivõrku ning moodustab Eesti elektrimajanduse arengukavas ettenähtud Eesti-Läti uue 330 kV elektriühenduse.

Elektriliini ehitusel on oluline julgeolekupoliitiline tähendus Eestile ja teistele Baltimaadele – ülekandeliini olemasolu on tehniliseks eeltingimuseks, et võimaldada Eesti koos teiste Balti riikidega lülitada sünkroontööle Euroopa elektrivõrkudega ning vähendada Baltimaade energiasõltuvust Venemaa elektrisüsteemist.

Uus 330 kV õhuliin likvideerib „pudelikaela“ Eesti-Läti piiril ning tõstab ülekandevõimsust 500-600 MW võrra. Samuti loob kavandatav õhuliin transiitkoridori Estlink 2 (Eesti-Soome) ja NordBalt (Rootsi-Leedu) ühenduste jaoks, vähendades sellega Baltimaade energiasõltuvust Venemaast.

Lisaks sellele suurendab õhuliin kogu Eesti mandriosas, eriti Lääne-Eesti piirkonna elektrienergia varustuskindlust, loob täiendavad võimalused liitumiseks uutele kohalikele elektritootjatele Eestis ja Lätis ja võimaldab energiatootmise hajutamist. Õhuliini olemasolu on eeltingimuseks uute avamere tuuleparkide rajamiseks Eestis ja Lätis ning tõstab konkurentsi elektriturul Balti- ja Põhjamaades ning Kesk-Euroopas.

Koostatav TP on aluseks kõrgepingeliini projekteerimisele ja ehitamisele.

3.2. Kavandatava tegevuse kirjeldus⁵

Planeeringuga määratakse Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoht.

Planeeritav õhuliin algab Pärnu maakonnas Saarde vallas Tartu-Viljandi-Sindi 330 kV õhuliinile planeeritavast 330 kV harupunktist või alajaamast ja lõpeb Viljandi maakonnas Abja vallas Eesti-Läti piiril, kust edasi kavandab trassikoridori kuni Riia TEC-2 alajaamani Läti Vabariiki.

Trassikoridori valik teostatakse variantide võrdluse teel. Planeeringus käsitletakse trassikoridorina ala, mis ulatub teatud kaugusele (täpsustatakse lähtesisukohtade ja eskiislahenduse koostamise käigus) mõlemale poole liini kaitsevööndi piiri. 330 kV õhuliini kaitsevööndi ulatus on 40 m kummalegi poole liini telge – vt Joonis 1. Trassikoridori laius määratakse planeeringuga.

Mastide vahekaugus on 400-450 m. Masti maksimaalne kõrgus on 45 m. See on tingitud asjaolust, et kõrgemate rajatiste kavandamisel rakenduvad lennundusega seotud reeglid.⁶

Vajadusel nähakse ette Eesti Energia AS-i ettevõtete ja teiste võrguvaldajate olemasolevate liinide, kommunikatsioonide, rajatiste ümbertõstmiseks vajalikud trassid/maa-alad.

Elektripaigaldise kaitsevööndis on keelatud tõkestada juurdepääsu elektripaigaldisele, põhjustada oma tegevusega elektripaigaldise saastamist ja korrosiooni ning tekitada muul viisil olukorda, mis võib ohustada inimest, vara või keskkonda, samuti korraldada kõrgepingepaigaldise õhuliini kaitsevööndis massiüritusi.⁷

Elektripaigaldise omaniku loata on keelatud:⁸

⁵ Osaliselt kasutatud teemaplaneeringu „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukohta määramine“ lähtesisukohtades esitatud kirjeldust. Ramboll Eesti AS, märts 2014

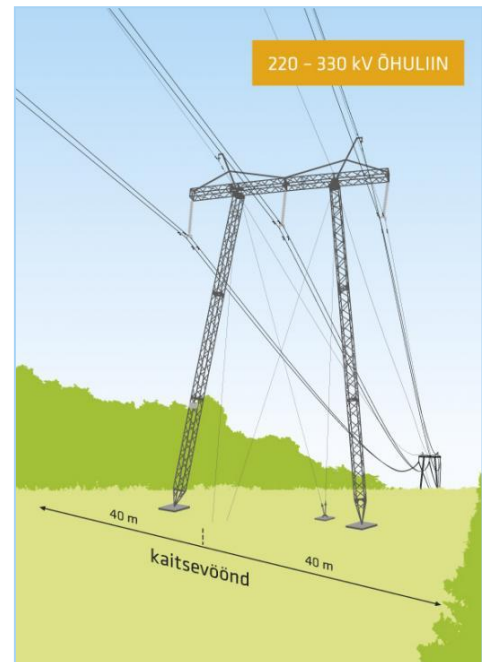
⁶ Lennundusseadus; Elektrooniline Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032014006>

⁷ Elektriõhutuseseaduse § 12 lg 2; Elektrooniline Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032014015>

⁸ Elektriõhutuseseaduse § 12 lg 3; Elektrooniline Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032014015>

- elektripaigaldise kaitsevööndis ehitada, sealhulgas ehitada tanklat, ladustada jäätmeid, materjale ja aineid, teha mis tahes mäe-, laadimis-, süvendus-, lõhkamis- ja maaparandustöid, teha tuld, istutada ning langetada puid;
- õhuliinide kaitsevööndis sõita masinate ja mehhanismidega, mille üldkõrgus maapinnast koos veosega või ilma selleta on üle 4,5 meetri;
- kõrgepingepaigaldise õhuliinide kaitsevööndis ehitada traattarasid ning rajada loomade joogikohti.

Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus ja kaitsevööndis tegutsemise kord on sätestatud majandus- ja kommunikatsiooniministri 26.03.2007.a määrusega nr 19.⁹

Joonis 1. 330 kV õhuliin ja selle kaitsevööndi skeem. Allikas: Elering AS

3.3. Alternatiivsed trassikoridorid

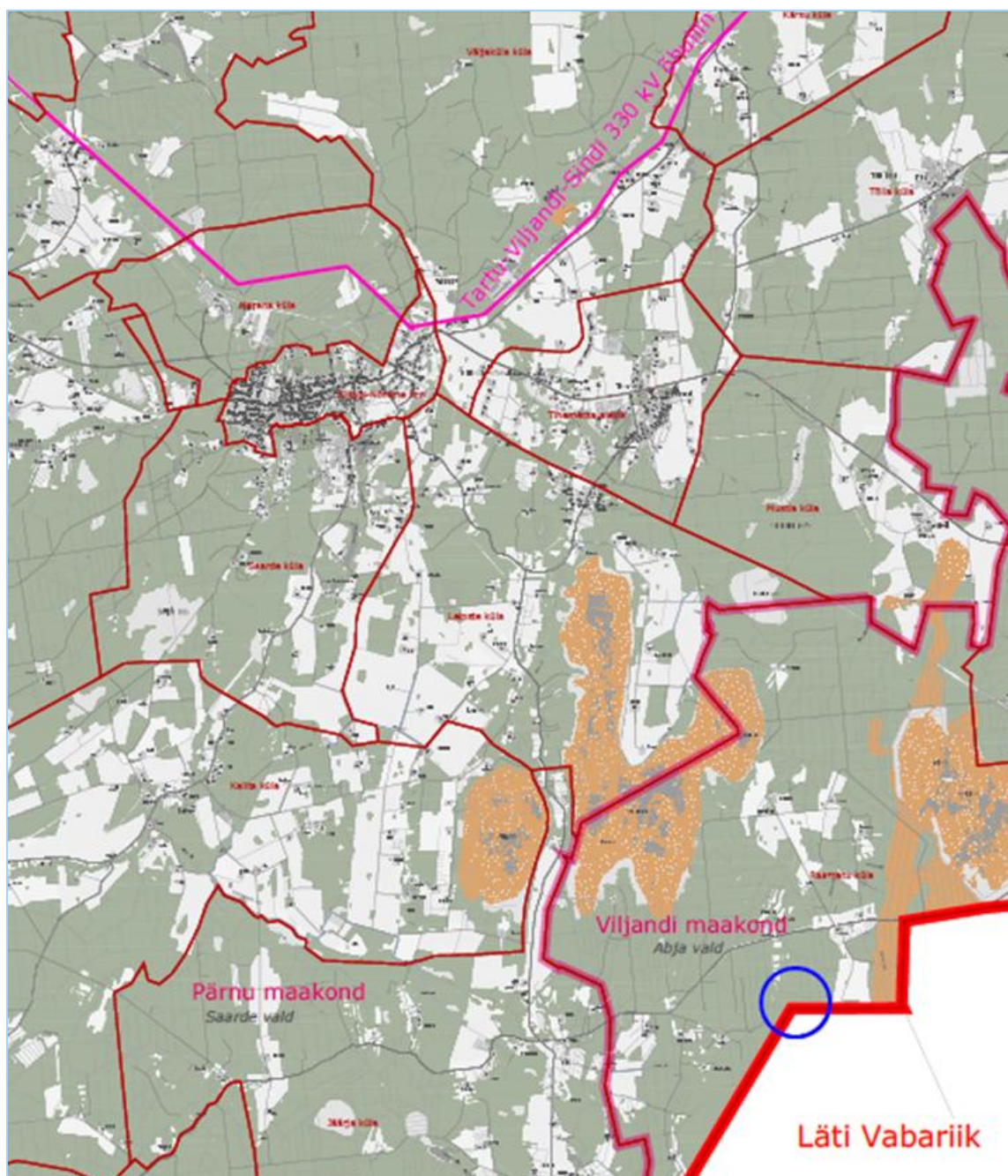
Alternatiivsed trassikoridoride asukohad leitakse kõrgepingeliini TP eskiislahenduse koostamise käigus (TP ja KSH koostamise etapid vt ptk 7).

⁹ Elektrooniline Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12962378>

4. KSH KÄSITLUSALA JA MÕJUALA ULATUS

TP ala on Pärnu ja Viljandi maakonda planeeritava 330 kV õhuliini toimimiseks ja alajaamade ühendamiseks vajalik trassikoridor ala. Sõltuvalt alternatiivsest trassivariandist on planeeritava trassikoridori pikkus kuni 20 km.

Kavandatav õhuliin algab paralleelselt põhimaanteega nr 92 (Tartu – Viljandi – Kilingi-Nõmme) kulgevalt Tartu-Viljandi-Sindi 330/110 kV õhuliinilt Pärnu maakonnas Saarde vallas ning lõpeb Elering AS-ilt saadud info kohaselt Viljandi maakonnas Abja vallas Raamatu külas (selles piirkonnas, Eesti-Läti piirilõigus saab õhuliini koridor kokku Läti poolele kavandatava õhuliini koridoriga) – vt Joonis 2. Selle asukoha täpsustamiseks tehakse koostööd Läti poolele kavandatava õhuliini trassi planeerijatega.

Joonis 2. Olemasolev Tartu-Viljandi-Sindi 330/110 kV õhuliin (roosa joonega) ja planeeritava õhuliini trassikoridori lõpp-punkt Eesti Läti piiril (sinise ringiga)

Kõrgepingeliini TP koostatakse 80 m laiuse kaitsevööndiga (40 m kummalgi pool liini telge)¹⁰ joonobjekti – 330 kV õhuliini – kohta. Planeeringus käsitletakse trassikoridorina ala, mis ulatub orienteerivalt 50 m mõlemale poole trassikoridori telge. Konkreetne trassikoridori laius määratakse planeeringuga. Kaitsevööndist laiema trassikoridori kavandamise eesmärk on tagada tegevusvabadus projekteerimisel juhuks, kui mingil põhjusel selgub, et ei ole võimalik projekteerida liini ettenähtud telje järgi. Sõltumata TP-s ette nähtud trassikoridori laiusest kehtib pärast liini valmishitamist 80 m laiune kaitsevöönd, milles rakendatakse tegevuspiiranguid. Ülejäänud alal võib jätkata tavapärase tegevusega.

Mõju hindamise käsituslaks (eeldatavaks mõjualaks) loetakse piirkonda, mida kavandatav tegevus ja selle reaalsed alternatiivid mõjutavad või võivad mõjutada. Alternatiivsed trassivariandid töötatakse välja TP eskiislahenduse koostamise käigus (TP ja KSH koostamise etapid vt ptk 7). Sõltuvalt mõjuallikatest (ptk 5.1) ja mõjutatavatest keskkonnaelementidest (ptk 5.2) ning sellest, et planeerimise algstaadiumis ei ole trassivariantide asukohad teada, hõlmab mõju hindamise käsitusala esialgu kogu piirkonna, mis jääb olemasoleva Tartu-Viljandi-Sindi 330/110 kV õhuliini ja kavandatava lõpp-punkti vahele Raamatu külas (Joonis 2).

KSH käigus hinnatakse kõrgepingeliini TP elluviimise mõju looduskeskkonnale ning sotsiaalsele, kultuurilisele ja majanduslikule keskkonnale – vt ptk 5.

Trassivaliku ülesanne on leida trassi algus- ja lõpp-punktide vahel (ptk 3.2) selline liinikoridori asukoht, mis avaldab ümbritsevale keskkonnale, sh inimesele, võimalikult vähest negatiivset mõju.

Kõrgepingeliini eeldatav mõjuala piirneb üldjuhul trassi koridori ulatusega (50 m kummalegi poole liini telge). Kui mõju ulatub või võib ulatuda kaugemale (nt ajutiste teede rajamisel ja metsa raiel kuni mõnisada meetrit, liini visuaalne mõju maastikus, mõju mõne kaitsealuse liigi elupaigale), käsitletakse mõju ulatust olulise mõju piirini.

Mõjuala ulatus ja eelistatud trassivariant selguvad kõrgepingeliini TP ja KSH koostamise, alternatiivide võrdlemise ning TP ja KSH menetluse tulemusena.

---

¹⁰ Õhuliini kaitsevöönd on maa-ala ja õhuruum, mida piiravad mõlemal pool piki liini telge paiknevad mõttelised vertikaaltasandid. Allikas: Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus 26.03.2007 nr 19: Elektripaigaldise kaitsevööndi ulatus ja kaitsevööndis tegutsemise kord; vt Elektrooniline Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12962378>

5. EELDATAVALT KAASNEV KESKKONNAMÕJU

Keskonnamõju strateegilisel hindamisel lähtutakse KeHJS-e §-st 40, kõrgepingeliini TP-ga kavandatavast tegevusest ja selle võimalikest mõjudest (mõjuallikatest) ning eeldatavalt mõjutatavatest keskkonnaneelementidest.

5.1. Mõjuallikad

Mõjuallikate määratlemisel on lähtutud TP-ga kavandatava 330 kV õhuliini võimalikest ehitus- ja käitamisaegsetest mõjudest (Tabel 2).

Tabel 2. Olulisemad tegevused, mis kaasnevad kavandatava tegevuse elluviimisega, ja nende tegevustega kaasnevad võimalikud mõjud

Olulisemad tegevused	Võimalikud mõjud
<i>Ehitusetapp</i>	<i>Ehitusaegsed mõjud</i>
Metsa raie trassikoridoris	Metsa pindala vähenemine, elupaikade hävimine ja mõjutamine, liikide (lindude-loomade) häirimine, mõju kaitstavatele loodusobjektidele. Mõju olulisus sõltub trassi asukohast
Raskete ehitusmasinate liikumine trassikoridoris ja piirkonna teedel	Tallamine ehitusmasinate poolt (taimestik, mullastik, põllumajandusmaa), maaparandussüsteemide võimalik rikkumine, ajutiste teed rajamine, müra. Mõju olulisus sõltub trassi asukohast, projektlahendusest, ehituse organiseerimisest, töökultuurist jne
Ehitusmaterjali kohalevedu	Olemasolevate teede kasutamine rasketehnika poolt (kasutuskoormus), ajutiste teed rajamine, liikluse ajutine sulgemine, müra. Mõju olulisus sõltub trassi asukohast, ehituse organiseerimisest, töökultuurist jne
Vundamentide rajamine, mastide püstitamise ja liini vedamine	Tallamine ehitusmasinate poolt (taimestik, mullastik, põllumajandusmaa), maaparandussüsteemide võimalik rikkumine, mõju pinnasele ja turbamaardlatele, ajutiste teed rajamine, müra, jäätmete tekkimine ja käitlemine, liini ja mastide ehitusmaksumus. Mõju olulisus sõltub trassi asukohast, projektlahendusest, ehituse organiseerimisest, töökultuurist jne
<i>Kasutusetapp</i>	<i>Kasutusaegsed mõjud</i>
Liini olemasolu	Majandustegevuse piirangud liini kaitsevööndis (põllumajandus, metsandus, kaevandamine), elupaikade hävimine ja mõjutamine, tuulemurrud liinikoridoris (metsaservade kahjustamine), tegevuspiirangud maaomanikele liini kaitsevööndis (nt metsas, põllul), mõju ilusatele vaadetele ja väärtuslikele maastikele; mõju kaitstavatele objektidele (loodus- ja muinsuskaitseobjektid), lindude rändetakistus, maaparandussüsteemide hooldamisest tulenevad mõjud, elektrivälja ja magnetvälja suurenemine, varustuskindluse suurenemine. Mõju olulisus sõltub liini asukohast
Hooldusraie liinikoridoris	Müra (kaudne mõju seoses liinialuse metsa raadamisega), liikide (lindude-loomade) häirimine. Olulist mõju ei ole ette näha
Liini regulaarne ülevaatus ja hooldus	Olulist mõju ei ole ette näha
Võimalike rikete (liini purunemine, elektrikatkestused) likvideerimisega kaasnev tegevus (nt ehitusmasinate liikumine	Maaparandussüsteemide võimalik rikkumine, ajutiste teed rajamine, müra. Mõju olulisus sõltub rikke asukohast ja ulatusest ning selle likvideerimiseks vajaminevast tehnikast. Seda pole võimalik KMH käigus prognoosida. Igal juhul on rikke likvideerimisel olulised positiivsed mõjud kogu energiasüsteemi

Olulisemad tegevused	Võimalikud mõjud
trassikoridoris ja piirkonna teedel)	toimimisele, mis tõenäoliselt kaaluvad üles lokaalsed (tallamise ja töödega kaasnevad) negatiivsed mõjud

5.2. Mõjutatavad keskkonnamelemendid

Alljärgnevalt on kirjeldatud kavandatava tegevuse käsitusallas (eeldatavas mõjualas; vt ptk 3) paiknevaid keskkonnamelemente, mida kavandatav tegevus võib mõjutada.

Asustus ja maakasutus

- Asustustihedus (tiheasustus, hajaasustus)
- Hoonestus
- Maakasutus
- Maardlad ja mäeeraldised
- Maaparandussüsteemid
- Väärtuslikud põllumaad

Taristu

- Maanteed – põhimaanteed, kõrvalmaanteed, kohalikud teed
- Elektriliinid – õhuliinid, maakaablid
- Sideliinid

Looduskeskkond

- Reljeef ja geoloogiline ehitus
- Loodusvarad:
  - põhjavesi ja selle kaitstus;
  - pinnavesi (pinnaveekogud, kaitsevööndid);
  - taimestik ja loomastik
  - mets;
  - maavarad (vt ka maardlad ja mäeeraldised).
- Kaitsealad:
  - Allikukivi koopad ja allikad;
  - Allikukivi park;
  - Voltveti ehk Tihemetsa mõisa park;
  - Sanga looduskaitseala;
  - projekteeritavad kaitsealad.
- Natura 2000 alad:
  - Allikukivi loodusala;
  - Sanga loodusala;
  - Natura eelvaliku alad ja elupaigatüübid.
- Vääriselupaigad
- Roheline võrgustik
- Väärtuslikud maastikud

Kultuuriline keskkond

- Kultuurimälestised

- Miljööväärtuslikud alad
- Väärtuslikud maastikud
- Pärandkultuuri objektid

Sotsiaalne keskkond

- Inimese tervis (müra, elektrivälja ja magnetvälja suurenemine)
- Inimese heaolu (liikluspiirangud, teede seisukord)

Majanduslik keskkond

- Energia- ja ressursitõhusus
- Piirkonna ettevõtetus ja põllumajandus

5.3. Piiriülese keskkonnamõju esinemise võimalikkus

Eesti Vabariik ja Läti Vabariik on sõlminud piiriülese keskkonnamõju hindamise kokkuleppe, mille järgi teavitatakse teineteist igal juhul tegevustest, mis jäävad kuni 15 km kaugusele piirist. Kui olulist negatiivset piiriülest keskkonnamõju ei ole, siis ei saadeta ametlikku teadet, vaid lihtsalt vahetatakse informatsiooni.

Kuna Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramise näol tegemist on piiriülese koostööprojektiga, siis on Läti Riiklik Keskkonnabüroo (*Environmental State Bureau*) 31.10.2013.a saatnud nimetatud projekti osas omapoolse teavituskirja, millele Keskkonnaministeerium vastas 21.11.2013.a kirjaga nr 11-3/13/9512-2.

Läti Riiklik Keskkonnabüroo on oma kirjas kinnitanud, et keskkonnamõju eelhindangu kohaselt puuduvad tõendid, et kavandatav tegevus võiks kaasa tuua olulist negatiivset piiriülest mõju. Samas mainitakse kirjas, et kuna tegemist on piiriülese elektriliiniga, siis ootab Läti pool informatsiooni Eesti territooriumil kavandatava tegevuse kohta, et omada üldist arusaama kavandatava tegevuse mõõtmetest ja ulatusest ning võimalikest vastastikutest mõjudest.

Keskkonnaministeerium vastas, et Eestis on nimetatud kõrgepingeliini planeeringu ja KSH algatamine kavandamise faasis. Kuna see projekt on Eesti ja Läti koostöö ja oluliste negatiivsete piiriüleste mõjude esinemine ei ole tõenäoline, siis ministeerium ei näe vajadust osaleda Läti poolel keskkonnamõju hindamise protsessis, kuid on hea olla ühenduses ja vahetada projektiga seotud teavet.

Keskkonnaministeerium teavitas Läti Riiklikku Keskkonnabürood (*Environmental State Bureau*) Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi teemaplaneeringute algatamisest 20.03.2014.a kirjaga nr 11-2/14/9512-3, millele Läti pool vastas 31.03.2014.a kirjaga nr 7-01/540.

Keskkonnaministeerium kinnitab, et kõrgepingeliini TP koostamisel ja KSH läbiviimisel tehakse koostööd Läti poole vastavate asutustega ning tõenäoliselt ei põhjusta kavandatav tegevus olulist negatiivset piiriülest mõju, kuid küsib siiski, kas Läti pool soovib osaleda KSH protsessis.

Läti Riiklik Keskkonnabüroo vastab, et ei soovi osaleda Eesti poolel KSH protsessis, kuid palub teavitada, kui kõrgepingeliini asukoht muutub, eriti piiriäärses lõigus.

Kõik käesolevas peatükis nimetatud kirjad (inglise keeles) on lisatud KSH programmile (Lisa 5).

5.4. Võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku aladele

KSH läbiviimisel võetakse arvesse KeHJS-i §-ga 45 sätestatud erisusi võimaliku olulise negatiivse mõju osas Natura 2000 võrgustiku aladele. Kui kõrgepingeliini TP elluviimine võib eeldatavalt oluliselt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala:

- 1) peab KSH käigus eelkõige arvestama ala kaitse eesmärki;
- 2) saadab MP koostaja KSH aruande nimetatud ala valitsejale kooskõlastamiseks.

Kõrgepingeliini TP võib kehtestada juhul, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning MP kehtestaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõju kahjulikult selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkusele ega mõjuta negatiivselt selle ala kaitse eesmärki.

Kui hoolimata planeeringu elluviimisega kaasnevast eeldatavalt negatiivsest mõjust Natura 2000 võrgustiku alale on see tegevus alternatiivsete lahenduste puudumise tõttu siiski vajalik avalikkuse jaoks esmatähtsatel, sealhulgas sotsiaalset või majanduslikku laadi põhjustel, võib planeeringu kehtestada Vabariigi Valitsuse nõusolekul. Planeeringu kehtestamisel tuleb seada kohustus hüvitusmeetmete rakendamiseks.

Kui kõrgepingeliini TP-ga kavandatav tegevus eeldatavalt mõjutab Natura 2000 võrgustiku alal esinevat nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ (loodusdirektiivi) tähenduses esmatähtsat looduslikku elupaigatüüpi või esmatähtsat liiki, võib Vabariigi Valitsus anda nõusoleku ainult juhul, kui see on seotud inimese tervise, elanikkonna ohutuse või olulise soodsa mõjuga keskkonnaseisundile. Teiste avalikkuse jaoks esmatähtsate põhjuste korral võib planeeringu kehtestada ainult pärast Euroopa Komisjonilt arvamuse saamist.

Natura hindamise metoodika

Seaduse nõuetest lähtuvalt otsitakse planeeringu koostamise käigus eelkõige selliseid alternatiivseid trassikoridore, mis Natura 2000 võrgustiku alasid ei mõjuta. Eelistatavate trassikoridoride väljaselgitamise käigus teostatakse Natura eelhindamine. Natura asjakohane hindamine viiakse läbi juhul, kui selgub, et muud alternatiivsed trassivariandid puuduvad ja Natura 2000 ala mõjutamine on vajalik avalikkuse jaoks esmatähtsatel, sealhulgas sotsiaalset või majanduslikku laadi põhjustel ning seoses inimese tervise või elanikkonna ohutusega. Kui Natura hindamine osutub vajalikuks, kaasatakse Natura mõjude hindamiseks sobivad liigi ja/või elupaiga ekspertid.

Natura hindamisel lähtutakse Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti poolt aktsepteeritud dokumendist *Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis* (koostajad: Aune Aunapuu, Riin Kutsar, MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing. Tartu-Tallinn 2013).¹¹

---

¹¹ http://keskkonnaamet.ee/public/Natura_juhis_1.pdf

6. HINDAMISMETOODIKA KIRJELDUS

Hindamisel lähtutakse Eestis ja Euroopa Liidus kehtivate asjakohaste õigusaktide nõuetest. Mõjude olulisuse tuvastamisel lähtutakse eelkõige õigusaktides määratud normidest. Peamised menetlust suunavad õigusaktid on KeHJS¹² ning PlanS¹³. KSH aruande koostamisel järgitakse KeHJS-e § 40 esitatud nõudeid.

Hindamise läbiviimisel kasutatakse Keskkonnaministeeriumi juhendmaterjali „Keskkonnamõju strateegilise hindamise juhend“ jt asjakohaseid metoodilisi juhendeid¹⁴ ning Siseministeeriumi soovitusi sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike mõjude hindamiseks KSH käigus. Samuti võetakse keskkonnamõju hindamisel arvesse keskkonnamõju hindamise alaseid teadmisi ja üldtunnustatud hindamismeetodeid.

Kasutatavad hindamismeetodid põhinevad kvalitatiivsel hindamisel, mille hulka kuuluvad:

- teemakohase kirjanduse ning muude asjakohaste dokumentide ja uuringute, samuti andmebaaside/registrite läbitöötamine;
- välitööd (vaatlused) trassivariantide asukohas;
- eksperthinnangud mõju olulisuse selgitamiseks;
- konsultatsioonid olulist teavet omavate asutustega;
- konsultatsioonid üldsuse ja kolmandate osapooltega.

On rida asjaolusid, mis mõjutavad konkreetseid kavandatava tegevusega seotud otseseid, kaudseid ja kumulatiivseid mõjusid ning mõjude interaktiivsust. Vastavalt sellele valitakse töö käigus praktiline(sed) ja sobiv(ad) meetod(id) või nende kombinatsioonid, mille puhul on võimalik arvesse võtta mõju iseloomu, saadaolevate andmete olemasolu ja kvaliteeti ning aja ja muude ressursside olemasolu.

KSH käigus:

- kirjeldatakse ja analüüsitakse kavandatavaid tegevusi ning võrreldakse võimalikke alternatiivseid lahendusi;
- hinnatakse kavandatava tegevusega kaasnevaid võimalikke olulisi keskkonnamõjusid (mõju olulisus selgub planeeringu koostamise käigus), määratletakse mõjude ulatus;
- pööratakse tähelepanu piirkonna maakasutuse spetsiifikast tulenevatele probleemidele ja valdkondadele: elamu-, põllumajandus- ja tööstuspiirkonnad, kaitsealad ja kaitsealuste liikide elupaigad (sh Natura 2000), rohevõrgustik, väärtuslikud maastikud, kõrgepingeliini ehitamisega seotud aspektid jms;
- hinnatakse võimalikke kumulatiivseid mõjusid;
- analüüsitakse kavandatava tegevuse vastavust planeeringute ja arengukavadega;
- antakse soovitusel võimalike negatiivsete mõjude vältimiseks ja leevendamiseks.

Lähtudes TP eesmärgist ja käsitletavast maa-alast analüüsitakse KSH aruande koostamise käigus:

- 1) kavandatava tegevuse reaalseid alternatiive, kuid ei vaadelda alternatiivseid asukohti väljaspool antud käsitletusala (vt ptk 4);
- 2) TP-ga kavandatava tegevuse võimalikku olulist mõju planeeringuala looduskeskkonnale, keskkonnaseisundile ja elanikele, samuti sotsiaalsele, kultuurilisele ja majanduslikule keskkonnale ning võimaliku mõjuala ulatuses väljaspool planeeringuala sõltuvalt mõjuallikast ja mõjutatavatest keskkonnaelementidest;
- 3) TP vastavust üleriigilisele planeeringule Eesti 2030+, TP-dele „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“, „Sotsiaalne infrastruktuur“ ning muudele asjakohastele

¹² Elektrooniline Riigi Teataja – <https://www.riigiteataja.ee/akt/121122011015>

¹³ Elektrooniline Riigi Teataja – <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022013003>

¹⁴ Vt Keskkonnaministeeriumi koduleht: <http://www.envir.ee/92040>

planeerimisdokumentidele (sh planeeringuala omavalitsuste üldplaneeringud) ja arengukavadele.

KSH läbiviimisel tuginetakse:

- teostatud uuringutele ja analüüsidele, sh kaitsekorralduskavad looduskaitse valdkonnas ja muinsuskaitse eritingimused jm asjakohased materjalid;
- käsitusala geoloogilistele ja geodeetilistele uuringutele;
- olemasolevatele andmebaasidele ja registritele;
- muudele käsitusala hõlmavatele asjakohastele materjalidele ja informatsioonile jms;
- analoogsete õhuliinide kavandamise ja rajamise kogemustele.

Kasutatavate materjalide täpsustatud loetelu esitatakse KSH aruandes. Kõrgepingeliini TP KSH programmi koostamise käigus ei tuvastatud vajadust täiendavate uuringute läbiviimiseks.

KSH käigus selgitatakse välja planeeringuga kavandatavad tegevused, millel võib eeldatavasti olla positiivne või oluline negatiivne mõju. Eeldatavalt tekkivaid mõjusid hinnatakse vastavalt mõjude suurusele, kestvusele (lüh- ja pikaajalisus), mõjude iseloomule, kumulatiivsusele ning mõjude olulisusele. Planeeringulahenduse väljatöötamise üheks põhimõtteks on, et kavandatav tegevus avaldaks tulevikus planeeringuala keskkonnale kokkuvõttes võimalikult väikest negatiivset mõju. KSH käigus selgitatakse välja kavandatavad tegevused, millel võib eeldatavasti olla oluline negatiivne mõju või ka positiivne mõju. KSH ekspertide analüüsitulemused edastatakse töö käigus planeeringu koostajale teadmiseks ja arvestamiseks.

Negatiivne keskkonnamõju on *oluline* juhtudel, kui see:

- eeldatavalt ületab tegevuskohas looduskeskkonna taluvust,
- põhjustab kas looduses või sotsiaalses ja majanduslikus keskkonnas pöördumatuid muutusi või
- seab ohtu inimese tervise või heaolu, kultuuripärandi või vara.

KSH aruandes esitatakse TP elluviimisega kaasneva olulise negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmed.

Otsene mõju avaldub tegevuse otsestes tagajärgedes tegevusega samal ajal ja kohas. Arvestatakse nii kõrgepingeliini ehitamisega kui ka toimimisega kaasnevaid mõjusid ning käsitletakse nii soovimatuid negatiivseid kui ka positiivseid mõjusid.

Kaudne mõju kujuneb keskkonnaelementide omavaheliste põhjus-tagajärg seoseahelate kaudu. See võib avalduda vahetust tegevuskohast eemal ning mõju võib välja kujuneda alles pikema aja jooksul.

Eeldatava positiivse mõju kinnitamisel võetakse aluseks eksperdi hinnang, muud tõendid, uuring, majanduslik analüüs või senine praktiline kogemus. Mõju suurust hinnatakse ja kirjeldatakse vähemalt ligikaudselt.

Planeeringu koostamise ja KSH menetlus ühendatakse võimalikult ulatuslikult (vt ptk 7). **Hindamine lõimitakse planeeringu koostamise nii, et see moodustaks tervikprotsessi pideva koostisosa.** Seda arvestatakse jooksvalt alternatiivsete lahendusvariantide võrdlemisel, neist eelistatavate valimisel ning planeeringu elluviimisega seotud võimalike negatiivsete keskkonnamõjude ennetus- ja leevendusmeetmete määratlemisel. KSH tulemused lõimitakse planeeringulahenduse tekstilisse esitusse ja KSH aruanne esitatakse planeeringu lisana. KSH aruande võib seostada viidete abil planeeringu tekstiga, et vältida sama teabe kordamist ja näidata hindamise tulemuste kajastamist planeeringulahenduses.

Natura hindamise meetodika vt ptk 5.4.

6.1. Trassikoridori alternatiivide võrdlemise meetodika

Lõpliku trassikoridori asukoha leidmiseks võrreldakse alternatiivseid trassikoridore kriteeriumite alusel kolmes valdkonnas: majanduslik, sotsiaalne ja looduskeskkond. Võrreldavate kriteeriumite loetelu ja selgitused vt Tabel 3.

Tabel 3. Võrreldavate kriteeriumite loetelu ja selgitus

Jrk	Kriteerium	Selgitus
1.	Majanduslik keskkond	
1.1.	Materjalikulu (t)	Arvestab liini rajamise suhtelist kulukust. Hinnatakse liini pikkust ning arvutuslikku kande- ja nurgamastide arvu, mis on arvutatud tonnidesse.
1.2.	Rajamise ja hooldamise keerukus (m)	Arvestab liini rajamise ja hooldamise raskendatust pehme pinnasega aladel. Hinnatakse põhikaardil kujutatud pehme pinnasega märgalade ja turbaaladel kulgeva trassikoridori pikkust.
1.3.	Raadatava erametsa pind (ha)	Arvestab, kui suur on raadatava erametsa pinda (ha). Lähtutakse põhimõttest, et kaitsevööndisse jääv eramets tuleb omanikule kompenseerida. Mida pikemalt läbib trassikoridor erametsa, seda vähem sobilikum on vastav alternatiiv.
1.4.	Raadatava riigimetsa pind (ha)	Arvestab raadatava riigimetsa pinda (ha). Lähtutakse põhimõttest, et kaitsevööndisse jääv riigimets tuleb RMK-le kompenseerida. Riigimetsa läbimine on eelistatum, kui erametsa läbimine, sest kokkulepete saavutamine on hinnanguliselt kergem ja odavam.
1.5.	Maardlate läbimine (m)	Arvestab, millises ulatuses (pikkus, m) läbib alternatiivne trassikoridor maardla ala. Maardla alal ei tohi takistada maavara väljakaevamist, seetõttu tuleb sinna rajamisel maavara eelnevalt ära kaevandada. Väljakaevandamine on eraldiseisev, aja- ja rahakulu suurendav protsess.
1.6.	Elamuga elamumaa sihtotstarbega kinnistu läbimine (ha)	Arvestab, kui suures ulatuses (ha) läbib alternatiivne trassikoridor elamuga hoonestatud elamumaa sihtotstarbega kinnistuid.
1.7.	Elamuta elamumaa sihtotstarbega kinnistu läbimine (ha)	Arvestab, kui suures ulatuses (ha) läbib alternatiivne trassikoridor elamuta elamumaa sihtotstarbega kinnistuid. Trassikoridori valikul lähtutakse põhimõttest, et igasugune elamumaa sihtotstarbega maa läbimine on halvem, kui muu sihtotstarbega maa läbimine.
2.	Sotsiaalne keskkond	
2.1.	Eluhoone(te) kaugus trassikoridori servast	Arvestab, kui suur on trassikoridori teljest kuni 250 m kaugusele jäävate elamute kaugus ja arv. Eelistatud on alternatiiv, mille korral jääb trassikoridori lähedusse vähem elamuid või need asuvad võrreldes teiste alternatiivide lähedusse jäävate elamutega kaugemal.
2.2.	Eluhoonete juurest metsa mahavõtmisel maanteemüra suurenemine	Arvestab, mitmel juhul võib trassikoridori laiuselt metsa raadamisele suurenedu elamuni ulatuv maanteemüra foon, kui trassikoridor kulgeb elamu ja maantee vahel. Mida vähem on nimetatud juhtusid, seda eelistatum on alternatiiv.
2.3.	Mõju väärtusliku maastiku, kultuuriväärtuse või ilmeka vaate vaadeldavusele	Arvestab, millises ulatuses (pikkus, m) läbib alternatiivne trassikoridor maakonna- ja üldplaneeringutega määratud väärtusliku maastiku alasid. Samuti hinnatakse, mitmel juhul võib trassikoridor häirida kultuuriväärtuse või maakonna- ja üldplaneeringuga tähistatud ilusa vaatega kohtade vaadeldavust. Arvestatakse suuri kultuurimälestisi, mille väärtus tuleb esile ka kaugelt vaadeldes (nt kirikud).
2.4.	Kompaktse asustusega ala (tiheasustuse) läbimine (sh asustuse kokkukasvamise takistamine)	Arvestab, millises ulatuses (pikkus, m) läbib alternatiivne trassikoridor üldplaneeringutega määratud kompaktset asustust (e tiheasustusala). Eelistatum on alternatiiv, mille korral liinitrass vastavaid alasid ei läbi või läbib vähem, kui teised alternatiivid.
2.5.	Puhkealade läbimine (m)	Arvestab, millises ulatuses (pikkus, m) läbib alternatiivne trassikoridor üldplaneeringutega määratud puhkealasad. Eelistatum on alternatiiv, mis ei läbi puhkealasad või läbib neid vähimas ulatuses võrreldes teiste alternatiividega.
3.	Looduskeskkond	
3.1.	Risk I ja II kaitsekategooria liigi elupaigale	Hinnatakse riski I ja II kaitsekategooria liigi elupaikadele. Antud kaitsekategooria liikide elupaikade hävitamine on keelatud.

3.2.	Mõju III kaitsekategooria liigi elupaigale	Hinnatakse mõju III kaitsekategooria liigi elupaikadele. Mida vähem alternatiiv puutub kokku III kaitsekategooria elupaigaga, seda eelistatum alternatiiv on.
3.3.	Mõju muule kaitstavale loodusobjektile va kaitsealad	Hinnatakse mõju kaitstavatele loodusobjektidele (va kaitsealad), näiteks vääriselupaigad, kaitsekategooriata üksikobjektid jne. Mida vähem alternatiiv puutub kokku kaitstava objektiga, seda eelistatum alternatiiv on.
3.4.	Mõju kaitsealadele	Hinnatakse mõju loodus- ja maastikukaitsealadele, kui alternatiivne trassikoridor seda läbib või möödub lähedalt. Alternatiivide valiku eeltingimuseks on kavandatava tegevuse vastavus kaitse-eeskirjaga ja kaitsekorralduskavaga. Mida vähem alternatiiv puutub kokku seatud kaitse-eesmärgiga, seda eelistatum see on.
3.5.	Rohelise võrgustiku ala vähendamine ja killustamine	Hinnatakse alternatiivses trassikoridoris raadatava metsamaa tõttu tekkivat mõju roheline võrgustiku aladele. Mida vähem alternatiiv vähendab tuumala või lõikab läbi rohekoridori, seda eelistatum see on.
3.6.	Võimalik oht mittekaitsealustele linnuliikidele	Hinnatakse alternatiivse trassikoridori mõju lindudele nende maandumis- ja kogunemisaladel. Kohtades, kus linnuparved kasutavad põldusid ja vooluveekogusid sügis- ning kevadrändel peatus- ja kogunemispaidena.

Võrreldavad kriteeriumid on üksteise suhtes erineva olulisusega (tähtsusega, kaaluga). Et need erinevused võrdlemise käigus välja tuua, antakse igale kriteeriumile kaal, millega alternatiivide võrdlemise tulemused läbi korrutatakse. Hinnatavatele kriteeriumitele antakse kaalud *Analytic Hierarchy process*¹⁵ meetodit kasutades.

Tekstis esitatakse alternatiivsete trassikoridoride juures võrdlustulemuste kokkuvõte ning põhjendused trassi eelistatud asukoha valikuks. Võrdlemisel koostatavad tabelid ja kriteeriumite kaalumised on esitatakse lisadena.

Võrdlustabelis märgitakse iga kriteeriumi kohta eelistus järgmiselt:

	Eelistatud
	Vähem eelistatud
	Eelistus puudub

Võrdluse protseduuri täpsem kirjeldus esitatakse teemaplaneeringu KSH aruandes.

¹⁵ Analytic Hierarchy Process: http://en.wikipedia.org/wiki/Analytic_hierarchy_process

7. PLANEERINGU JA KSH KOOSTAMISE NING MENETLEMISE AJAKAVA

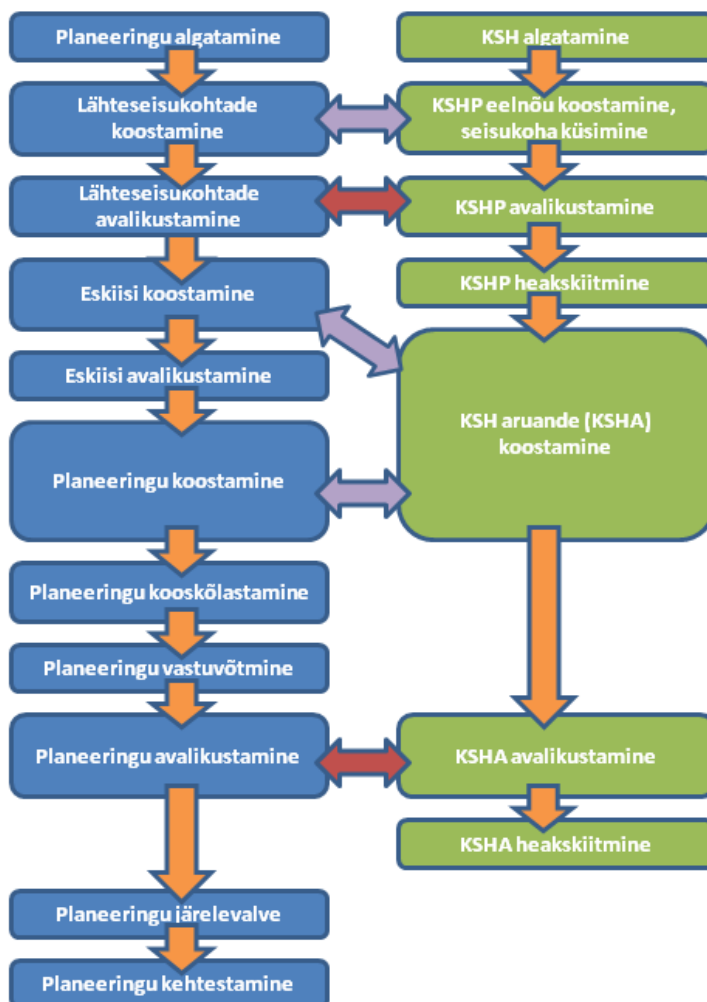
Planeeringu ja KSH ajakava koostamisel on aluseks seadustega sätestatud planeeringu ja KSH menetlused (vt Joonis 3). Vastavalt KeHJS-e § 36 lõike 2 punktile 4 tuleneb KSH koostamise ajakava planeeringu koostamise ajakavast.

Planeeringu koostamise ja KSH menetlus ühendatakse võimalikult ulatuslikult.

Planeeringu koostamise ja KSH läbiviimise ajakava ühendamine on oluline seetõttu, et planeeringulahenduse väljatöötamine ja KSH läbiviimine ning planeeringu ja KSH avalikustamised viiakse läbi vastastikku seostatult, üheaegselt ja samade avalike väljapanekute ja avalike arutelude raames.

KSH aruanne esitatakse Keskkonnaametile heakskiitmiseks pärast planeeringu vastuvõtmist ja avalikustamist.

Planeeringu koostamise ja kavandatava tegevuse KSH ning selle tulemuste avalikustamise eeldatav ajakava vt Tabel 4.

Joonis 3. Planeeringu ja KSH menetluse põhimõtteline skeem

Tabel 4. Planeeringu koostamise ja KSH läbiviimise eeldatav ajakava

Tegevus	Periood	Täitja
TP ja KSH algatamine	03.12.2013 (Pärnu); 04.12.2013 (Viljandi)	Pärnu ja Viljandi MV-d (edaspidi: MV-d)
TP ja KSH algatamisest teavitamine Ametlikes Teadaannetes	05.12.2013 (Pärnu); 08.01.2014 (Viljandi)	MV-d
TP lähteseisukohtade ja KSH programmi eelnõu koostamine, selleks vajaliku teabe koondamine	Märts 2014	Ramboll Eesti AS, MV-d, Elering
KSH programmi eelnõu kohta seisukohtade küsimine ja programmi täiendamine	Aprill 2014	MV-d, Ramboll Eesti AS

Tegevus	Periood	Täitja
TP infopäev KOV-idele	Aprill 2014	Elering, MV-d, Ramboll Eesti AS
TP lähteseisukohtade ja KSH programmi avalikust väljapanekust ja avaliku arutelu toimumisest teavitamine	Mai 2014	MV-d
KSH programmi ja TP lähteseisukohtade avalikustamine (avalik väljapanek 2 nädalat, avalik arutelu)	Mai 2014	MV-d, Ramboll Eesti AS, Elering
Avalikustamise käigus esitatud ettepanekutele vastamine	Juuni 2014	MV-d, Ramboll Eesti AS, Elering
KSH programmi täiendamine vastavalt avalikustamisel esitatud ettepanekutele	Juuni 2014	Ramboll Eesti AS
KSH programmi esitamine Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioonile heakskiitmiseks	Juuni 2014	MV-d
KSH programmi heakskiitmine	Juuli 2014	Keskkonnaamet
TP eskiisi koostamine	Aprill – juuni 2014	Ramboll Eesti AS, MV-d, Elering
TP eskiisi avalikustamine	Juuni – juuli 2014	MV-d, Ramboll Eesti AS, Elering
KSH aruande koostamine	Mai – august 2014	Ramboll Eesti AS
TP planeeringulahenduse koostamine	Juuni – august 2014	Ramboll Eesti AS, MV-d, Elering
TP planeeringulahenduse kooskõlastamine ja KSH aruandele seisukohtade esitamine	September 2014	MV-d
TP planeeringulahenduse vastuvõtmine	Oktoober 2014	MV-d
TP planeeringulahenduse ja KSH aruande avalikust väljapanekust ja avaliku arutelu toimumisest teavitamine	Oktoober 2014	MV-d
TP planeeringulahenduse ja KSH aruande avalikustamine (avalik väljapanek 4 nädalat, avalik arutelu)	Oktoober – detsember 2014	MV-d, Ramboll Eesti AS, Elering
Avalikustamise käigus esitatud ettepanekutele vastamine	Detsember 2014 – jaanuar 2015	MV-d, Ramboll Eesti AS, Elering
TP planeeringulahenduse täiendamine	Detsember 2014	Ramboll Eesti AS
KSH aruande täiendamine ning KSH aruande esitamine Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioonile heakskiitmiseks	Detsember 2014 – jaanuar 2015	Ramboll Eesti AS, MV-d
KSH aruande heakskiitmine	Jaanuar 2015	Keskkonnaamet
TP esitamine Siseministeriumile järelevalve teostamiseks	Veebruar 2015	MV-d
TP kehtestamine	Märts 2015	MV-d

Eeltoodud ajakava on esialgne ja selles võib tulla muudatusi (ajakava määramatus tuleneb peamiselt TP ja KSH menetlustoimingute kestvusest). KSH läbiviimise ajakava sõltub TP koostamise ajakavast.

8. AVALIKKUSE KAASAMINE JA SEISUKOHAD KSH PROGRAMMI EELNÕU KOHTA

8.1. Planeeringu elluviimisega seotud mõjutatud või huvitatud asutused ja isikud

Asutused ja isikud, keda kõrgepingeliini TP alusel kavandatav tegevus võib eeldatavalt mõjutada või kellel võib olla põhjendatud huvi selle TP vastu, vt Tabel 5.

Tabel 5. Kõrgepingeliini TP ja KSH koostamisest mõjutatud ning huvitatud asutused ja isikud

Huvitatud asutus/isik	Kontaktandmed	Teavitusviis
Ministeeriumid		
Kaitseministeerium	Sakala 1, 15094 Tallinn info@kaitseministeerium.ee	e-post
Keskkonnaministeerium	Narva mnt 7a, 15172 Tallinn keskkonnaministeerium@envir.ee	e-post
Kultuuriministeerium	Suur-Karja 23 15076, Tallinn min@kul.ee	e-post
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Harju 11, 15072 Tallinn info@mkm.ee	e-post
Siseministeerium	Pikk 61, 15065 Tallinn info@siseministeerium.ee	e-post
Sotsiaalministeerium	Gonsiori 29, 15027 Tallinn info@sm.ee	e-post
Ametid jm riigiasutused		
Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioon		
- Pärnu kontor	Roheline 64, 80010 Pärnu parnu@keskkonnaamet.ee	e-post
- Viljandi kontor	Paala tee 4, 71014 Viljandi viljandi@keskkonnaamet.ee	e-post
Maa-amet	Mustamäe tee 51, 10621 Tallinn maaamet@maaamet.ee	e-post
Maanteeamet	Pärnu mnt 463a, 10916 Tallinn info@mnt.ee	e-post
- Lääne regioon	Suur-Posti 20, 80017 Pärnu info.laane@mnt.ee	e-post
Muinsuskaitseamet	Uus tn 18, 10111 Tallinn muinas@muinas.ee	e-post
Põllumajandusamet	Teaduse 2, Saku, 75501 Harjumaa pma@pma.agri.ee	e-post
- Pärnu keskus	P. Kerese 4, 80010 Pärnu parnu@pma.agri.ee	e-post
- Viljandi keskus	Vabaduse plats 4, 71020 Viljandi viljandi@pma.agri.ee	e-post
Tehnilise Järelevalve Amet	Sõle 23 A, Tallinn 10614 info@tja.ee	e-post

Huvitatud asutus/isik	Kontaktandmed	Teavitusviis
Terviseamet		
- Lääne talitus	Uus 3a, 80010 Pärnu laane@terviseamet.ee	e-post
- Lõuna talitus	Põllu 1a, 50303 Tartu louna@terviseamet.ee	e-post
Päästeamet		
- Lääne Päästkeskus	Pikk 20A, 80010 Pärnu laane@rescue.ee	e-post
- Lõuna Päästkeskus	Vanemuise 64, Tartu 50410 louna@rescue.ee	e-post
Riigimetsa Majandamise Keskus	Toompuiestee 24, 10149 Tallinn rmk@rmk.ee	e-post
- Pärnumaa metskond	Laiksaare küla, Saarde vald, 86103 Pärnu maakond parnumaa@rmk.ee	e-post
- Viljandimaa metskond	Kalvre küla, Halliste vald, Õisu side, 69513 Viljandi maakond viljandimaa@rmk.ee	e-post
Kohalikud omavalitsused (KOV-id)		
Saarde Vallavolikogu ja Vallavalitsus	Nõmme 22, 86304 Kilingi-Nõmme info@saarde.ee	e-post
Abja Vallavolikogu ja Vallavalitsus	Pärnu mnt 30, 69403 Abja-Paluoja abjavn@abja.ee	e-post
Ettevõtted, organisatsioonid jms		
Eesti Energia AS	Laki tn. 24, 12915 Tallinn info@energia.ee	e-post
Elering AS	Kadaka tee 42, 12915 Tallinn info@elering.ee	on arendajana TP ja KSH koostamise ja menetlusega kursis
Elektrilevi OÜ	Kadaka tee 63, 12915 Tallinn elektrilevi@elektrilevi.ee	e-post
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	info@eko.org.ee	e-post
Eesti Erametsaliit	erametsaliit@erametsaliit.ee	e-post
Laiem avalikkus		
Asjast huvitatud/mõjutatud isikud, nt piirkonna maaomanikud, elanikud ja ettevõtted	<i>Teavitusviisid:</i> - väljaanne <i>Ametlikud Teadaanded</i> ; - ajalehed: maakondliku levikuga lehed <i>Pärnu Postimees</i> ja <i>Sakala</i> ; - vallalehed ja valdade kodulehed; - Elering AS-i, Pärnu Maavalitsuse ja Viljandi Maavalitsuse kodulehed	

Eelnimetatud asutustelt (Tabel 5) küsisid TP koostamise korraldajad (maavalitsused) seisukohta KSH programmi eelnõu kohta (vt ptk 8.2) ning teavitasid neid TP ja KSH menetlusprotsessist. Laiemat avalikkust teavitatakse TP ja KSH menetlusprotsessiga seonduvatest avalikest väljapanekutest ja avalikest aruteludest (vt teavitusviisid Tabel 5).

8.2. Seisukohad KSH programmi eelnõu kohta

Lähtudes KeHJS-e § 36 lõikest 3 küsisid TP koostamise korraldajad (maavalitsused) KSH programmi sisu osas seisukohta asjassepuutuvatelt asutustelt, edastades neile seisukohavõtmiseks programmi eelnõu. Asutuste loetelu, kellele KSH programmi eelnõu seisukoha avaldamiseks saadeti, vt Tabel 5. Kirja koopia vt KSH programmi Lisa 5.

Tabel 6 annab ülevaate laekunud seisukohtade ja nende märkustega arvestamise kohta. Asutuste seisukohad vt KSH programmi Lisa 7.

8.3. Infopäev

16. aprillil 2014.a toimus Kilingi-Nõmme kultuurikeskuses kavandatavat tegevust tutvustav infopäev. Infopäeva korraldas ja selle toimumisest teatas Elering AS.

Päevakava:

- Kilingi-Nõmme – Riia TEC II 330 kV õhuliini planeeringu eripärad (Tiia Pärn, Pärnu MV, Tiia Kallas, Viljandi MV);
- Kilingi-Nõmme – Riia TEC II 330 kV ehitusvajaduse selgitamine (Kalle Kilik, Elering AS);
- Õhuliinide projekteerimine: õhuliin vs kaabelliin, trassinurgad, soode läbimine (Toomas Raudsepp, Eltom Projekt OÜ);
- Tartu-Viljandi-Sindi 330/110 kV õhuliini ehitaja kogemused (Toomas Ronk, Empower AS);
- Elektrihoutus. Ülevaade Eleringi poolt teostatavatest liini hooldustöödest ning kaitsevööndis kehtivatest piirangutest (Andrus Veeleid, Elering AS).

Infopäeva lõpetas uue Tartu-Viljandi-Sindi 330/110 kV õhuliini külastus, kus spetsialistid selgitasid osalejatele liini ehitamise ja toimumise põhimõtteid.

8.4. Ülevaade KSH programmi avalikustamisest ja selle tulemustest

Peatükis antakse ülevaade KSH programmi avalikustamise protsessist (avaliku väljapaneku aeg, materjalidega tutvumise võimalused, avaliku arutelu aeg ja koht, avalikustamisest teavitamine jms) ja käsitletakse avaliku väljapaneku käigus laekunud arvamusi ning antakse ülevaade nende arvestamisest või arvestamata jätmise põhjendustest. Avalikustamise käigus kirjalikult laekunud arvamustele ja ettepanekutele vastataavad MV-d (KSH koostamise korraldajad) kirjalikult.

Avalikul arutelul osalejad registreeritakse ja koostatakse koosoleku protokoll.

KSH programmile lisatakse avalikustamise käigus kirjalikult laekunud arvamused-ettepanekud ja vastused neile (Lisa 8) ning avaliku arutelu koosoleku protokoll koos osalejate registreerimislehega (Lisa 9).

Ülevaade lisatakse pärast KSH programmi avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu toimumist (enne KSH programmi esitamist heakskiitmisele).

Tabel 6. Ülevaade asutuste seisukohtadest KSH programmi kohta

Jrk nr	Asutus, kirja kuupäev ja number	Seisukoht KSH programmi kohta	KSH eksperdi kommentaar seisukohaga arvestamise kohta
1.	Keskonnaministeerium, 05.05.2014 nr 11-2/14/2783-3	Juhul kui Natura hindamine osutub vajalikuks, tuleb hindamisse kaasata Natura mõjude hindamiseks sobivad liigi ja/või elupaiga eksperdid.	Arvestatakse. Ptk 5.4 on vastavalt täiendatud.
		Natura mõjude osas on eksperdi ülesandeks hinnata eelhindamise etapis olemasoleva informatsiooni piisavust Natura mõju hindamiseks planeeringu koostamise tasemel ja vajadusel tuleb läbi viia ka täiendavad uuringud. Lähtuvalt nimetatud vajadusest on võimalusel soovitatav Natura eelhindamine läbi viia juba programmi koostamise etapis. Natura hindamise osana tuleb analüüsida, kas ja millises osas on vajalik viia läbi Natura hindamine projekti staadiumis. Ühtlasi tuleb välja tuua, kas ja milliseid täiendavaid uuringuid on vaja sellega seoses teostada.	Antud juhul ei ole Natura eelhindamine KSH programmi koostamise etapis võimalik, sest trassivariante hakatakse valima eskiisi koostamise käigus (seisukoha küsimiseks esitatud KSH programmi eelnõu versioonis toodud esialgsete trassivariantide skeem oli eksitav). Siiski on eksperdid juba praeguses staadiumis teadlikud piirkonnas paiknevatest Natura-aladest ja nende kaitse-eesmärkidest. Eelhindamise käigus analüüsitakse muuhulgas Natura hindamise läbiviimise ja täiendavate uuringute vajadust projekteerimise staadiumis.
		Kui Natura hindamine osutub vajalikuks, võib KSH üldosas esitada Natura hindamise tulemused kokkuvõtlikult.	Arvestatakse.
		Punktis 5.1 (mõjuallikad) palume selgemalt välja tuua, millised on olulisemad tegevused, mis kaasnevad planeeringu elluviimisega ehitusetapis ja kasutusetapis ning millised on nende tegevustega kaasnevad võimalikud olulised mõjud. Seejuures ei tohiks tekkida olukorda, kus kasutusetapis võib planeeringul olla mõju kaitsealadele, aga ehitamise etapis mitte (nagu hetkel on).	Programmi (ptk 5) on täiendatud õhuliini ehitamise ja kasutamisega seotud tegevuste loeteluga ning mõjuallikate loetelu (ptk 5.1) on täpsustatud.
		Natura eelvaliku alade käsitlemine Natura hindamise osana ei ole asjakohane.	Arvestatud. Ptk 5.4 on korrigeeritud.
		Planeeringu koostamisel tuleb arvestada ka projekteeritavate kaitsealadega lähtuvalt looduskaitseadusest § 8 lg 6.	Arvestatakse. Ptk 5.2 on vastavalt täiendatud.

Jrk nr	Asutus, kirja kuupäev ja number	Seisukoht KSH programmi kohta	KSH eksperdi kommentaar seisukohaga arvestamise kohta
2.	Kultuuriministeerium, 04.2014 nr 7.17/681	Planeeringu keskkonnamõtjude strateegilisel hindamisel tuleb lähtuda riikliku kaitse all olevatest kultuurimälestistest, muinsuskaitsealadest ja nende kaitsevöönditest.	Riikliku kaitse all olevatest kultuurimälestistest, muinsuskaitsealadest ja nende kaitsevöönditest lähtutakse nii TP koostamisel kui ka KSH läbiviimisel.
		Juhul, kui uute ehitiste rajamise käigus avastatakse inimtegevuse tagajärjel ladestunud arheoloogiline kultuurikiht, sealhulgas inimluud, või kultuuriväärtusega leid, on tööde tegija kohustatud töö seiskama, säilitama leiukoha muutmatusel kujul ning viivitamatult teatama sellest Muinsuskaitseametile ja vallavalitsusele (MuKS § 41).	MuKS-i § 41 nõue lisatakse TP seletuskirja teadmiseks ja arvestamiseks projekti koostajale ja ehitajale.
		Peame vajalikuks hinnata ja kirjeldada kavandatava tegevuse eeldatavat mõju kultuuripärandile, analüüsida selle mõju vältimise või leevendamise võimalusi ning teha ettepanek sobivaima lahendusvariandi valikuks laiemalt kui pelgalt kultuurimälestiste ja nende kaitsevööndite kontekstis. Kirjas on esitatud analüüsimist vajavad teemad ja vajadus hinnata planeeringu elluviimisega kaasneva võimalike mõjusid.	Mõju kultuuriväärtustele hinnatakse sellises ulatuses, kui kaugemale (oluline, sh visuaalne) mõju võib ulatuda. Hindamisel lähtutakse olemaolevast infost piirkonna kultuuriväärtuste kohta. Täiendavaid kultuuriväärtuste uuringuid ei ole kavas läbi viia. Planeeringu koostamise ja KSH käigus lähtutakse kirjas esitatud analüüsimist vajavatest teemadest.
		Oluline on hinnata ka kultuurikeskkonna säilitamist tagavate tingimuste seadmise piisavust ja vajadusel teha KSH käigus täiendavaid ettepanekuid (nt mälestiseks tunnistamine, kaugvaadete tagamine; väärtuslike ja/või oluliste struktuurielementide säilimine ruumilises kontekstis vms).	KSH käigus hinnatakse kultuurikeskkonna säilitamist tagavate tingimuste seadmise piisavust seoses õhuliini rajamisega. Täiendavaid ettepanekuid, nt mälestiseks tunnistamine vm ettepanekud, mis ei ole seotud kavandatava tegevusega, käesoleva KSH käigus tegema ei hakata, sest see vajab põhjalikumaid analüüse ja uuringuid, mis väljub käesoleva KSH raamidest.
		Abimaterjalina on võimalik kasutada Muinsuskaitseameti poolt tellitud erinevaid valdkondade inventeerimisi ja analüüse. Täiendavate küsimuste puhul palume pöörduda Muinsuskaitseameti maakonnainspektori poole.	Täname võimaluse eest kasutada Muinsuskaitseameti materjale. Need on planeeringu koostamisel ja KSH läbiviimisel olulised infoallikad. Samuti konsulteerime töö käigus Muinsuskaitseameti maakonnainspektoriga.

„Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine“
Keskonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programm

Jrk nr	Asutus, kirja kuupäev ja number	Seisukoht KSH programmi kohta	KSH eksperdi kommentaar seisukohaga arvestamise kohta
3.	Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeerium, 05.05.14 nr 1.10-17/14-00372/039	Kooskõlastame keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi eelnõu esitatud kujul.	Võetud teadmiseks.
4.	Keskonnaameti Pärnu-Viljandi regioon, 30.04.2014 nr PV 6-8/14/7589-2	Palun lisada ptk 2 tabelisse Keskonnaameti (Pärnu-Viljandi regioon) kui KSH järelevalvaja esindaja Toomas Kalda kontaktandmed.	Kontaktandmed on lisatud.
		Palume ptk-s 2 täpsustada valdkondade kaupa, kes personaalselt (sh juhteksperdi pädevus) antud programmi mõjuvaldkondi katab.	Ptk 2 on täpsustatud.
		Palume programmi ptk-s 4 täpsustada, kui suur võib olla eeldatav mõjuala.	Sõltuvalt mõjuallikatest (ptk 5.1) ja mõjutatavatest keskkonnamelementidest (ptk 5.2) ning sellest, et planeerimise algstaadiumis ei ole trassivariantide asukohad teada, hõlmab käsitusala (eeldatav mõjuala) piirkonna, mis jääb olemasoleva Tartu-Viljandi-Sindi 330/110 kV õhuliini ja kavandatava lõpp-punkti vahele Raamatu külas (Joonis 2). Ptk 4 on vastavalt täpsustatud.
		Näeme vajadust kanda planeeringujoonistele kaitsealuste alade ja liikide paiknemine laiemas ulatuses kui tegevuse otsene mõjuala (trassikoridori paiknemine), kuna see võimaldab trassi rajamise ajal (nt ajutiste teede rajamine jms) looduskaitseks tundlikke alasid vältida ja seada KSH käigus meetmed ka nende kaitsevate ja elupaikade säilimiseks, mis trassikoridoriga külgnevad.	Trassikoridori variantide valimiseks on kaitstavate alade ja liikide ning muude piiravate objektide kandmine planeeringujoonisele laiemalt kui trassikoridori laiuse elementaarne. Kaitstavaid objekte jm piiranguid vaadeldakse kogu käsitusala ulatuses.
Palume selgitada esialgsete trassivariantide kaupa, millised mõjud (suuremad probleemid) kaasnevad eeldatavalt kõrgepingeliini kavandamisel.	Seisukoha küsimiseks esitatud KSH programmi eelnõu versioonis toodud esialgsete trassivariantide skeem oli eksitav ja on KSH programmist eemaldatud (asendatud). Erinevate trassivariantide mõjusid/probleeme analüüsitakse-hinnatakse		

„Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukohta määramine“
Keskonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programm

Jrk nr	Asutus, kirja kuupäev ja number	Seisukoht KSH programmi kohta	KSH eksperdi kommentaar seisukohaga arvestamise kohta
			trassikoridoride asukohtade valimise käigus ning käsitletakse KSH aruandes.
		Palume kirjeldada alternatiivsete trassivariantide paikemist Natura 2000 võrgustiku alade suhtes. Kas Natura eelhindangu koostamine on vajalik?	Alternatiivsete trassivariantide asukohti hakatakse planeeringu eskiisi koostamise käigus otsima koos valdkonna ekspertidega. Seejuures on üks olulisi kriteeriume, et ei avaldataks mõju Natura 2000 võrgustiku aladele. Eelistatavate trassikoridoride väljaselgitamise käigus teostatakse Natura eelhindamine (ptk 5.4 on korrigeeritud). Vt ka vastus eelmisele punktile.
		Palume programmis (ptk 6) täpsustada mõjutatavate keskkonnamelementide kaupa, milliseid meetodikaid kasutatakse konkreetsete mõjude hindamisel (kvantitatiivset või kvalitatiivset analüüsi, mudeleid/programme, eksperthinnanguid vmt). Palume võimalusel ka välja tuua, milliseid olemasolevaid uuringuid kasutatakse mõjude hindamisel ning milliseid uuringuid on juurde vaja (kui on tuvastatud vastav vajadus). Lisaks palume täpsustada, milliste kriteeriumide alusel hakatakse kõrgepingeliini trassialternatiive võrdlema?	Ptk 6 on täpsustatud ja täiendatud. Sõltuvalt kavandatava tegevusega seotud otsestest, kaudsetest mõjudest ja mõjude interaktiivsust valitakse töö käigus praktiline(sed) ja sobiv(ad) meetod(id) või nende kombinatsioonid, mille puhul on võimalik arvesse võtta mõju iseloomu, saadaolevate andmete olemasolu ja kvaliteeti ning aja ja muude ressursside olemasolu. Kasutatavate uuringute loetelu esitatakse KSH aruandes, sest see selgub mõju hindamise käigus. Täiendavate uuringute vajadust KSH programmi koostamise käigus ei tuvastatud. Trassikoridori alternatiivide võrdlemise kriteeriumid on lisatud (ptk 6.1).
		Palume täiendada ptk 7 tabel 2 tegevuste veergu, lisades TP planeeringulahenduse kooskõlastamise juurde KSH aruandele seisukohtade esitamise. Palume KSH aruandele seisukohtade esitamise võimalust märkida ka teemaplaneeringu kooskõlastuskirjas.	Tabelit 2 on täiendatud. TP projektijuhti on teavitatud vajadusest lisada teemaplaneeringu kooskõlastuskirja KSH aruande kohta seisukohtade esitamise võimalus.
		Palume materjalides näidata, kuidas on laekunud ettepanekutega arvestatud. See annab olulist teavet nii avalikkusele kui ka järelevalvajale ja hoiab ära	Seisukohtadega arvestamise kohta vt käesolev tabel. Avalikustamise käigus kirjalikult laekunud arvamustele ja ettepanekutele vastavad maavalitsused kirjalikult ja

„Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine“
Keskonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programm

Jrk nr	Asutus, kirja kuupäev ja number	Seisukoht KSH programmi kohta	KSH eksperdi kommentaar seisukohaga arvestamise kohta
		arusaamatusi.	need kirjad lisatakse KSH programmile. Avalikustamise käigus laekuvate arvamuste ja ettepanekutega arvestamise kohta lisatakse KSH programmi ülevaade (ptk 8.4) enne programmi esitamist heakskiitmiseks. Heakskiidetud KSH programm koos vastava otsusega lisatakse avalikku planeeringuportaali.
		Palume detailplaneeringu [teemaplaneeringu – E.R.] KSH programmi heakskiitmiseks esitamisel lisada materjalide hulka ka avalikustamise teated jmt, mis kiirendab Keskkonnaametil KSH programmi heakskiitmise menetlust.	Arvestatakse. Teavitamisega seotud materjalid (teated, kirjad jms) esitavad maavalitsused Keskkonnaametile menetluse vastavuse kontrollimiseks samaaegselt KSH programmi esitamisega heakskiitmiseks (kuid mitte KSH programmi lisadena).
5.	Maa-amet, 29.04.2014 nr 6.2-3/5114	Palume maakonnaplaneeringu jooniste koostamisel kasutada keskkonnaregistris arvelolevate maardlate piire. Teemaplaneeringu ja selle KSH aruande koostamise lihtsustamiseks soovitame küsida Keskkonnaregistri maardlate nimistust ajakohane väljavõte.	Võetakse arvesse planeeringu koostamisel ja KSH läbiviimisel.
		Palume teemaplaneeringus ja KSH koostamisel arvestada MaaPS § 62 sätetega. Väljatud maavara käitlemisel on vajalik arvestada MaaPS 6. peatükis „Maapõue muud kasutamise viisid“ toodud nõuetega.	Võetakse arvesse planeeringu koostamisel ja KSH läbiviimisel.
		Arvestades piirkonna ehitusmaavara defitsiiti, vajadust kaitsta arvelolevat maavaravaru ning olemasolevat olukorda, palume maakonnaplaneeringu koostamisel arvestada ehitusmaavarade riikliku arengukava 2011-2022 aruandes tooduga.	Maa-ameti maardlate rakenduse andmetel puuduvad käsitusalaal ehitusmaavarade maardlad, mistõttu puudub otsene vajadus nimetatud arengukavaga arvestamiseks.
6.	Maanteeamet, 25.04.14 nr 19-2/14-00098/045	Kavandatavate tegevuste planeerimisel ning ühtlasi mõjude hindamisel palume arvestada võimalike koormuspiirangutega kõrvalmaanteedel perioodil novembrist aprillini.	Teemat käsitletakse planeeringu koostamise ja KSH käigus.
7.	Muinsuskaitseamet,	Kirja sisu ühtib Kultuuriministeeriumi kirjaga – vt eespool	Vt eespool

„Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine“
Keskonnamoju strateegilise hindamise (KSH) programm

Jrk nr	Asutus, kirja kuupäev ja number	Seisukoht KSH programmi kohta	KSH eksperdi kommentaar seisukohaga arvestamise kohta
	17.04.2014 nr 1.1-7/755-1		
8.	Põllumajandusameti Pärnu keskus, 17.04.2014 nr 14-18/1296-1	Vajalik on hinnata õhuliini ehituse ja eksploatatsiooni aegset mõju liini kaitsetsooni jäävatele maaparandussüsteemidele ning nende hooldustööde läbiviimisele. Käitamisaegse mõjuallikana tuleb arvestada maaparandussüsteemide hooldamisest ja rikete kõrvaldamisest tulenevaid mõjusid. Ehitusaegse mõjuna tuleb arvestada, et mastide vundamendid võivad sattuda põlludreenidele või kollektoritele ning ehitusmasinate liikumine trassikoridoris võib halvendada maaparandussüsteemide eesvoolude ja kuivenduskraavide toimimist. KSH käigus peaks valmima tegutsemismudel, mida sellistel puhkudel järgida. Sobiva trassivaliku leidmisel on võimalik kasutada PMA maakonnakeskustes asuvaid maaparandussüsteemide teostusjooniseid.	Kirjas nimetatud ehitus- ja käitamisaegseid mõjusid ning analüüsitakse planeeringu koostamise ja KSH käigus ning antakse sellekohased nõuded/soovitused projekteerimiseks ja ehitamiseks. Ptk 5.1 ja 5.2 on vastavalt täiendatud. Esmajärjekorras lähtutakse planeeringu koostamisel ja KSH läbiviimisel Maa-ameti Geoportaalile oleva maaparandussüsteemide kaardirakenduse andmetest. Planeeringus antakse projekteerimistingimused projekteerimiseks maaparandussüsteemiga aladel. Maaparandussüsteemidega alal kooskõlastatakse ehitusprojekt Põllumajandusametiga.
9.	Põllumajandusameti Viljandi keskus, 24.04.2014 nr 14-15/1273-1	Kirja sisu on identne Põllumajandusameti Pärnu keskuse kirjaga – vt eelpool.	Vt eespool
10.	Tehnilise Järelevalve Amet, 15.04.14 nr 17-1/14-0651-003	KSH programmi eelnõule märkusi, kommentaare või täiendusi ei ole.	Võetud teadmiseks
11.	Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK), kuupäev vastavalt digitaalalkirja	RMK peab oluliseks, et trassi asukoht hõlmaks võimalikult vähe riigimetsamaad.	Seisukoht on võetud teadmiseks ja võimalusel arvestatakse. Alternatiivsed trassivariandid valitakse välja mitmete erinevate kriteeriumite, sh riigimetsamaa

„Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine“
Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programm

Jrk nr	Asutus, kirja kuupäev ja number	Seisukoht KSH programmi kohta	KSH eksperdi kommentaar seisukohaga arvestamise kohta
	kuupäevale nr 3-1.20/573		paiknemise, alusel.
12.	Eesti Erametsaliit, 31.03.2014 nr 27/14	Palume kaasata Eesti Erametsaliit huvitatud osapoolena liini rajamisega seonduvasse maaomanike ja huvitatud isikutega läbirääkimiste, teavitus- ning kooskõlastusprotsessi.	Võetakse arvesse planeeringu koostamisel ja menetlemisel.

9. KSH LÄHTEMATERJALID

Alljärgnevalt on toodud Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV kõrgepingeliini TP KSH läbiviimisel arvestamisele kuuluvate lähtematerjalide loetelu:

- Asjakohased õigusaktid (Elektroniline Riigi Teataja)
- Metoodilised juhendid KSH läbiviimiseks
- Energiamaajanduse riiklik arengukava aastani 2020
- Eesti elektrimajanduse arengukava (ELMAK) aastani 2018
- Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030
- Eesti metsanduse arengukava aastani 2020
- Üleriigiline planeering "Eesti 2030+"
- Kehtivad maakonnaplaneeringud ja maakonna teemaplaneeringud
- Asjakohased maakondade arengukavad ja arengustrateegiad
- KOV-ide ÜP-d ja nende KSH-d
- Maa-ameti Geoportaali kaardirakendused
- Keskkonnaregister
- Kultuurimälestiste riiklik register
- Eesti looduse infosüsteemi andmebaas EELIS
- Kaitsealade kaitse-eeskirjad ja kaitsekorralduskavad

Nimekiri ei ole lõplik, see täieneb ja täpsustub KSH läbiviimise käigus lähtudes vastavate teemade käsitlemisel kasutatavatest täiendavatest allikatest. Kasutatud materjalide täpsustatud loetelu esitatakse KSH aruandes.

LISAD

- Lisa 1. Pärnu maavanema 03.12.2013.a korraldus nr 658: Pärnu maakonna planeeringut täpsustava teemaplaneeringu „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine Pärnu maakonnas" koostamise ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine
- Lisa 2. Pärnu maakonna planeeringu teemaplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise teade väljaandes Ametlikud Teadaanded, 20.09.2013
- Lisa 3. Viljandi maavanema 04.12.2013.a korraldus nr 1-1/2013/435: Viljandi maakonna planeeringut täpsustava teemaplaneeringu „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 kV õhuliini trassi koridori asukoha määramine Viljandi maakonnas" koostamise ja planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine
- Lisa 4. Viljandi maakonna planeeringu teemaplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise teade väljaandes Ametlikud Teadaanded, 08.01.2014.a
- Lisa 5. Keskkonnaministeeriumi ja Läti Riikliku Keskkonnabüroo (*Environmental State Bureau*) vaheline teavitus kavandatavast piiriülesest tegevusest (inglise keeles, eestikeelne sisukokkuvõte vt KSH programmi ptk 5.3)
- Lisa 6. Pärnu Maavalitsuse 01.04.2014 kiri nr 12-2/2014/879-1 Seisukoha küsimine teemaplaneeringu „Kilingi-Nõmme – Riia TEC-2 330 KV õhuliini trassi koridori asukoha määramine“ keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi eelnõule (Pärnu Maavalitsuse ja Viljandi Maavalitsuse ühine kiri)
- Lisa 7. Seisukohad KSH programmi eelnõu kohta (vastused lisa 6 toodud kirjale)